

וכאן מקום לציין, כי ככל שהמחבר מזדהה עם העולם האנגלו-רוסאכסי והאינטרסים העולמיים שלו, מסקנתו היא כי למען שלום המזרח, ושלום העולם, יש הכרה בשיתוף בין אנגליה ואמריקה עם רוסיה. במינוי ועדה אנגלית-אמריקנית לחקירת שאלת ארץ-ישראל, בלי שיתוף רוסיה, הוא רואה לא פעולה אמריקנית עצמית. אלא מעשה היגריות אחרי אנגליה גרידא.

ארץ-ישראל ובעיותיה משובצות יפה בספר — כפרקים השונים ובפרק מיוחד.

המחבר מוצה ברוב אוביקטיביות את ההשקפה הערבית והאנגלית והיהודית (את זו האחרונה אף ברוב אהדה, אם גם בהסתייגות מהקיצוניים). מסקנתו — לאחר כשלוש הועדה האנגלית-אמריקנית — הוא כי פתרון יתכן, רק על בסיס משולש: ערבי-יהודי-אנגלי, בתנאי שהאומות המאוחדות יתערבו בפועל ויטילו בכוח החלטה של פשרה. וכאן אין המחבר מעלים ספקותיו.

שבה נעשתה השתדלות מיוחדת מצד התנועה הערבית לנפתח שוב את ערך ירושלים באיסלאם, אולם תפקידו של מזרחן מלומד, הסרפניות, שלא להיגרר אחרי הניפתח. מספר עוליה-הרגל המוסלמים לירושלים מכל ארצות האיסלאם הוא אפסי זה דורות רבים. לשיעם, למוסלמים של אפריקה הצפונית ולמוסלמי הודו — למשל — יש מרכזי קדושה אחרים אחרי מכה ומדינה, ולא ירושלים אשר מלחמות פוליטיות החינה בזכרון המוסלמים תמיד.

קשה להבין מדוע לא נכנס המחבר קצת לעומקה של התסיסה הסוציאלית הלופתת, ואם עדיין אינה מועזעת, את עמודי החברה במזרח הקרוב, הוא נגע בה ברמיזה בלבד. פוגמת לדעתי גם ה"שמרנות" של המתבר בנוגע לריב בין אנגליה ורוסיה במזרח הקרוב: בעיניו אין זה אלא המשך הריב בין אנגליה ובין רוסיה הצארית. והן התרחש דבר-מה בינתיים. כל התפיסה של עמידת אנגליה נגד רוסיה במזרח, ואמריקה צד שלישי בלבד — תפיסה מיושנת היא.

בשולי החוברת

הפרקים בפרשת עבדאללה והיהודים, מאת חיים ארלוזורוב, לקוחים סן הספר "ימן ירושלים". היצא בקרוב בהוצאת מפלגת פועלי ארץ-ישראל.

לודוויג שטראוס, ששירו "הערב", ניתן בעמוד 232, הוא משורר יהודי נודע בלשון הגרמנית. זה שנים אחדות הוא מורה בכפר הנוער בך-שמן וגם כותב שיריו עברית.

ד"ר יוהאנאס ויקמאן, בעל המאמר על סקאנדינאוויה, הוא סופר מדיני שוודי ותיק ומפורסם. במשך שלושים שנה היה עורך-חוץ של "דאנאנס ניהאטאר", העתון הליבראלי הגדול של סטוקהולם. על עמדתו כלפי הנאציזם בימי המלחמה האחרונה העידה העובדה, ששמו היה בראש רשימת המועמדים למאסר בידי הגסטאפו. במקרה פלישה גרמנית לשוודיה (הרשימה נמצאה בבית הצירות הגרמנית בסטוקהולם).

וירגיניה וולף, אשר נולדה בשנת 1882 ומתה בידי עצמה בשנת 1941, היא מגדולי מחדשי הפרוזה האנגלית בתקופתנו. בתו של סיר לאזלי סטיואן, הוא עורך "המילון לביאוגרפיה לאומית", וקרובה קירבתו דם למשפחת דארטון וסטרייצ'י, — כשם שלידתה וגידולה היו באיירה של יצירה ספרותית. כן העמידה כרבות הימים אסכולה ספרותית שנודעה על שם אותה שכונה במרכז לונדון, בלומסבארי. וירגיניה וולף נתגלתה מראשית ביכוריה בסיפור, בשנת 1915, כבעלת דרך מיוחדת משלה. היא כרדה בסיפור הריאליסטי, דחתה לקרן-זווית את ה"אופי", הנבנה מתוך סביבתו ומעשיו, וריכזה את כוחה, בעקבות פרוסט ודורותי ריצ'ארדסון, ב"זרם התודעה" — ובמכתורין של האישיות ובמה שמעבר לה, במלוא היקוב. בצד תרומתה הגדולה לסיפור, עשתה בשדה הבקורת והינוך הדור להבנה נכוחה ודקה בספרות. "המגדל הנוטה" היא הרצאתה (הניתנת כאן בהשמטת סופה, שעבר זמנו) לפני "ההתאחדות החינוכית של הפועלים", בברייטון, במאי של 1940.

בחוברת הקודמת יש לתקן שיבושי-דפוס עקשניים אחרים, שהוגהו וחזרו ונשתרבו: בעמוד 150, טור שני, שורה 18, יש לקרוא "ויטה נואובת"; בעמוד 159, טור שני, שורה 11, יש לקרוא "זהובת-שער"; בעמוד 174, טור ראשון, שורה 18 ו-19, צריך להיות, כמוזבן, "מקנות" ולא "מקנות".

העורך: א. ברנדא